

Mož, to pomeni nepopisljivo neumnost vašo! Lejte, kako ste se sami vjeli na limanco! Ko bi se vam bilo reklo: „na copernice verjeti je neumna in grešna vraža, čedite svojo živino, glešajte jo pridniši, dajte ji več in zdrave klaje, dajte ji namest mlakuže čiste vode itd., bi vsega tega ne bili verjeli in tudi storili ne. Ker se vam je pa vse to iz družega namena velelo, češ, da bote copernico pregnali in pokončali, ste pridno storili in si tako pomagali. Sol, ki ste jo dajali kravama iz namena, coperniško notrajno moč razdjati, je zboljšala le pokvarjeni želodec, da je bolje kuhati začel povžito pičo. Tisti „mitel, ki je pokal“, je nedolžni solitar, ki poka na ognji kakor vsaka sol.

Scer smo vam, kakor vi gosp. dohtarju, iz serca hvaležni, da smo nad vami tak lep živ izgled dobili, iz ktereга naj drugi vražni ljudje spregledajo: kako se copernice preganjajo!

Cela prigodba je od konca do kraja resnica. Opisali smo jo obširno, ker želimo, da bi pomagala razgnati terno neumnih in škodljivih vraž. Dr. B.

Jezikoslovni pomenki.

Odgovor gospodu Navratilu.

Neverjetno in nelogično se Vam dozdeva, da je reka Kupa po rodu, kateri je kraj nje prebival, ime dobila. Vendar to ni ne neverjetno ne nelogično. Narstariše prebivavce v tih pokrajinah imenuje Herodot (Herodot V.) Sygine, in pravi, da v ligurskem jeziku pomeni Sygin (σῦγγιν) kupca.

Ze ostroumni Niebuhr (Römisch. Gesch. 176.) je bil mnenja, da so v tih pokrajinah mogli kupci stanovati. Tega mnenja sim tudi jaz bil, in sim v njem še bolje poterjen, ker sim se prepričal, da Sygin ni draga kakor ravnoličen pomen indo-slavenske besede Banian. Pan pomeni po Eichhoffu kaufen, unterhandeln, Bopp tudi piše bân in rêce, da je pân in ban edno „mutato p in b“ (glej: Bopp Gloss. Sanscr. sub voce bân). Jaz rêcem, da je Sygin samo ligurski synonymon, in Ligure tudi oglasim za Slavene, ker Strabon očitno rêce, da niso bili Kelti. Sigin, ktero je Herodot po gerskih ušesih pisal, ni druga, kakor česko-slovaško hokyn = kupec. Kakor slovenskemu gramatikarju Vam je znano, da je h = s (primeri jugoslav. u rusi namest u ruhi), in da se o sprememva v slavenskih narečjih v i (primeri Bog, bog, in rusinsko bih). Tako je iz hokyn postalo ligursko sikyn.

Tudi te resnice ne morete tajiti, da se niso le Indi naši praočetje, temoč tudi stari Slaveni imenovali po verozakonskih strankah in zanatih ali rokodelstvih, s kterimi so se pečali. Anglež Hamilton, kateri je več let v Indii živel in jo dobro pozna, nam več takošnih rokodelnih verst ljudi imenuje, in čudovitno je, da pri raznih slavenskih rodovih najdemo več enacih imen. Pogledjte na primer:

1. Bramanen, Priesterkaste. Primerite: Popoviče, serbsko pleme in vesi serbske.
2. Ksatrias, Krieger. Primerite ruske Bojare.
3. Rajputi, Fürstensöhne. Primerite Knezeviče slav. pleme in vesi.
4. Sancarias, Perlenschmuck-Verfertiger. Primeri slovenske vesi Biserjanci, Dragotinci, Blagušani, tri sosedne vesi fare sv. Jurja na Šavnici.
5. Tambulis, Bettelhändler. Primeri vesi Cajnkova, Cajnkoveci, Brnjelavci na Ogerskem in Štajarskem.
6. Muhis, Läufer. Primeri Begnjani na Gorenskem, Begovci na Štajarskem.
7. Šaratis, Fuhrleute. Primeri vesi Kolarovci, Vozničani na Štajarskem.
8. Suvarnacas, Goldschmiede. Primeri vesi Zlatarovci.

9. Domes, Korb- und Siebmacher. Primeri vesi Pleterje, Pleteršca, Pletroušce, Sitarovci in imena na noršanskih kamnih Pretius, Plotina itd.
  10. Panchias, Bettler. Primeri vesi Beračova, Boračova (od borni) na Štajarskem.
  11. Chutars. Zimmerleute. Primeri severnoslav. plemeni Kučevani, Hižani.
  12. Nair, Mauer Herrscher. Primeri Noršanci, Možkanci (Norici) vesnice na Štajarskim.
  13. Gand Banias, Panias, Materialien-Händler. Primeri Panonci, Banovci, Kupetinci, vesi na Štajarskem.
  14. Malakars, Blumenhändler. Primeri ves Cvetkovci itd.
- Ze izhod Možkanci, Biserjanci priča, da se imajo razne kaste (ljudi raznega plemena) razumeti, ne pa mestna lega. Več o tih kastah glejte Hamilton Description of Hindostan I. 155. (Konec sledi.)

Slovanski popotnik.

* Kakor „Neven“ naznanja, se je za spominek slavnega pesnika Stanka Vraza do sadaj nabralo še le 360 fl. Zares malo je! „Neven“ prosi tedaj obilnih darov ter dostavlja, da vsak še tako majhen darak se bo hvaležno sprejel. Naj bi tudi Slovenci ne preslišati tega klica za svojega rojaka, in naj bi bratom Horvatom ne merili s tisto mero, kakor so oni merili nam pri napravi Prešernovega spominka! Žalibog! da se v „vzajemnosti“ dosto piše, ali „nigde ništa ne čini“.

* Verli pesnik jugoslavenski gosp. Ternski je prestavil „rokopis Kraljodvorski“, čigar posveto je svetli ban Jelčić sprejel. Prevod „Danica Zagrebška“ jako hvali.

* Po naznanilu „Nevena“ je 3. knjiga slavnoznane „arkiva za povestnico jugoslavensko“ za tatis pripravljena.

* V Zagrebu se natiskuje že za lansko leto obetani „katolički koledar“ za leto 1854; izdajatelj je g. kaplan Vilim Švelec. — V Novem Sadu prideta dva serbska koledarja za leto 1854 na svetlo: veliki pod naslovom „Godišnjak“, mali pod naslovom „Lasta“. — V poljskem jeziku se bo izdal „Ziemianina“ in „koledarzyk damski“ (za gospé).

* Na visoki Dunajski šoli se bodo letašnje leto učili sledeči predmeti v slavljanšini: 1. Slovnica staroslovenska, s posebnim obzirom na izpeljavo besed; dvakrat na teden; učil bo dr. Miklošić; — 2. razkladanje novejših spominkov slovstva slovanskega, dvakrat na teden; učil bo gosp. Tenže; — 3. o Nestoru, enkrat na teden, učil bo Tenže; — 4. slovnica jezika poljskega, petkrat na teden, učil bo gosp. Kaweckii; — 5. jezik ruski, petkrat na teden, učil bo gosp. Zalesky; — 6. slovnica česka, trikrat na teden, učil bo prof. Šembera; — 7. slog in slovstvo česko, trikrat na teden; učil bo prof. Šembera; — 8. stenografia (berzopis) v českem jeziku; učil bo Heger.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Tersta. Gosp. profesor Čižman pride od tukajšnega gimnazija za profesorja v Terezianum na Dunaj, gosp. suplent Živic iz Gorice za pravega učenika v Terst.

Iz Pišec na spodnjem Štajarskem 12. oktobra. Iz našega kraja se še do sadaj nikoli ni nič v naših dragih „Novicah“ bralo. Človek bi si mislil, da moremo v kakošnem samotnem kotu bivati, kamor mila luč, ki je našemu narodu zasijala, še ni svojih zbuječih žarkov poslala. Res je, da je ljudstvo tukaj precej zanemarjeno, čeravno z mnogoverstnimi ljudmi v dotiko pride. Le malo se tukaj domače bukve prebirajo, celo „Novice“ so malo poznane, od društva sv. Mohora ljudstvo nič ne vé. Tega pa ni drugo krivo, kakor da na-

Jezikoslovni pomenki.

Odgovor gospodu Navratilu.

(Konec.)

Tudi to je verjetno, da so vesi, kraji, reke po rodovih dobivale imena, tako reka Indus od Indov, Morava od Moravljanov, reka Stir (Steier v Austriji) od Stirčanov, Norinja ponemčeno Nöring na Koroškem po Norčanih. Ime Norikum in boginja Norejo bom po novem letu razlagati začel, in dokazal, zakaj nor pomeni toliko kot mož, muž, in zakaj da tudi pomeni ogenj (česka noře, unor), vodo (noriti, ponoriti (untertauchen) in zemljo (nora, nura).

Ali mislite, poštovani gospod, da so narodi po rekah dobivali imena svoja? Jez kaj takšnega nemorem zapopasti. Indi so prej imeli svoje ime, kakor Indus, zakaj človek dava stvarém imena, ne pa narobe. Tako so tudi Baniani kerstili rečico Banio pri Karlovcu in so dali Kupi sinonimiško poznamenje. Enakih soimen rek in vesi več najdemo; tako so v slavenskih zemljah Turje in Volge in Styri in Olse, na Koroškem Norinja in Možnica (ponemč. Mosinz); tako ste si tudi Bania in Kupa sestri. Ime Cuppitinus, Cupitina (glej: Juvavia 47.), Cupitius se najde od Solnograda do Dalmacije, kar je gotovo znamenje, da je čisto slovensko. Imena rodovin Kupic, Banian pa niso samo najti na Štajarskem (pri sv. Vidu v Halozah), temoč tudi po Českem.

Ce ravno bi način pisanja Kolpa izviren in edino resničen bil, vendar še je mogoče Kolpa iz „kup“, „kupiti“ izpeljati. Zakaj mi najdemo v slavenskih jezikih vpletanje in vrivanje čerke *l* pred in za samoglasniki mnogokrat. Primerite glagol poditi po Metelkotu pvoditi, na Štajarskem tudi pravimo ploditi kogar, Jemanden vertreiben; med Šavničarji se govori skubiti in skulbati, rufen.

Takšnih glagolov imamo sila dosti, na priliko: hiniti se in hñiti, habiti in slabiti, tñumiti in tomiti, dñbeti, litvanski-letiški dopti, zato duplo, die Höhlung, šapati in šlapati (lužiški), slunce in solnce. Čerka *l* prehaja tudi pogostoma v čisti *u*; na primer: hlum (česki) hum, hom (slovenski), hluk = huk česki, in naše gočati, blitva (ilirski), Beete (Mangold), česki bit va, latinski beta, letiški bete, slovenski pesa, mittelhochdeutsch biese, ospnoti = osupnoti, prav za prav, ostupnoti, zur Säule werden, pruskritski stubh, latinski stupeo od stipes, pahati ruski in poljski, ackern = litvanskemu plešti, letiški pľest, pukati ilirski. pflücken, letiški plukt; primerite dalje: sapa = slap, kimati in klimati (ilirski), daviti in dlaviti, škripati in škerlipati, peta = planta, skubiti in latinski glubere, bljudo in gotiški biuds, pluvati in litvanski pjauti, sanskritski puj, dalje: desna = dlesna, kalaniti in kaniti (horvatski), klk, kiška, sanskritski kuksi itd. Kakor v tih prilikah vidimo, da čerka *l* med a, e, i, o, u vlezava, tako je tudi mogoče bilo, da so stari Panonci govorili klupiti, namesto kupiti, tudi kulpiti. Ker pa kúp in kóp ednako pomeni Haufen und Kauf, in ker je prvi pojem izvirniši, zakaj iz nakopenja, nakopičenja, nakuplenja, anhäufen, sammeln, je postal pojem, kaufen.

Besedi kupiti in kopiti je znal stari Panonec izgovarjati tudi klupiti, kulpiti, klopiti, kolpiti. Klupa in klopa. Kulpa in Kolpa, ako ni zadnja oblika metathezis latinska, kakor jo najdemo v besedah leb (bel) in albus, palea = pleva, Albis = Labe.

Dalje so latinski pisatelji *l* zmíraj za samoglasnikom postavljali, na priliko: Pelso (Aurel Victor), Pelsodis lacus (Jornandes), Pelsois (Rav), Pellissa (Anonym de conv. Carant) mesto pleso, der Sec,

gerško πηλος, latinsko palus, holandski poel, islandski pollur.

Kakor je Pelso latino-teutonizem, tako kolpa, kolaps, kolapis greko-latinizem, in kulpa teutonizem slovenskega klupa, klopa = kupa, kopa.

Dalje dvomite, ali je že dognano, da Kanaan pomeni deželo kupcev. V svetem pismu se Kanaan zmíraj prestavlja v mercator, negotiator (glej: Biblia Sacra, Venetiis 1777 na koncu pod imenom Chanaan v poglavju „Hebraicorum et Chaldeorum nominum Interpretatio“). Tako je sv. Hieronim Kanaan prestavil. Naj pokaže, kdor more, da je prestava ta napčna!

Zavoljo omenjene analogie Vam dam veljati, da kup, kupiti ne spada k analogii kupati se, kopati se, baden, kakor tudi Vaš vuk, sunce in puž ne spada v kúp, kupiti. Kupiti in kupati tudi nisim nikdar primerjaval.

Od besede skut še Vam povém, da se med štajarskimi Dolanci rabi v možkem in ženskem spolu, kakor več takšnih besed, postavim večer, red itd.

Znate priderdrati, kakor ste rekli, kmalo s svojim odpisom, al to je moj „ultimatissimum“ o tej pravdi, ker nimam časa se pričkati zavoljo besed *). Ne bi se bil Vas dotaknil, ako bi Vi ne bili tako pogumno izustili v 73. listu „Novic“: „Kdor more dokazati, da so tod poprej Slovani živeli in oni prvi reki ime dali, naj dokaže!“ Naj stariše stanovnike tih pokrajin je že Nemeec Mannert za Slavene oglasil, ravno to so dokazali učeni Slaveni, kakor Katančič, Kollar, Šafařik, in moja slaba preiskovanja to resnico poterdujejo. Naj beržeje Vam je ravno omenjena opazka prehitro ušla, zakaj nemorem verjeti, da bi bili Vi scer kot moj nasprotnik vstali.

Davorin Terstenjak.

Slovanski popotnik.

* Česka „Koleda“ za leto 1854, četerti letnik, je že natisnjena. Ker je nje obraz močno mikaven, jo časopisi hvalijo.

* Muzejna odbora česke matice in archäologiški sta na predlog gosp. Zapa sklenila, ob novem letu začeti izdajati pod vredništvom Zapa krajopisni in archäologiški časopis, ki ima izhajati vsake kvatre s podobami pod naslovom „Pamatky mistopisni a archäologišké“.

* Gosp. Ludevik Štur je v Požunu izdal svoje zgodovinske pesme.

* Nov velki zemljevid vojvodine serbske in temeškega banata od kapitana generalstaba gosp. Fridberga bo skoraj na Dunaju v 4 listih na svitlo prišel. Veljal bo 4 for.

* V Moskvi je umerl bogati kupec Ivan Zarsky. od kterege je sploh znano, koliko denarjev je potrosil skoz celih 50 let za nakupovanje starih slovanskih rokopisov in knjig.

* Po naznanilu „Danice Zagreb.“ je znani pater Fr. Jukić razun „različnih pesem“ pripravil za natis še troje knjig „elegij“ in pa kanonika v Splitu, Ivana Držića „Lěpost duše“, rokopis od leta 1713, v 10 pesmih.

* Na visoki peštanski šoli bo učil prof. Ferenc dvakrat v tednu slovansko slovstvo.

Ozír po svetu.

Moč rusovske armade.

Ker so „Novice“ že omenile turške armade, naj omenijo tudi rusovske, ker vsi taki spisi so doneski k znanju sveta.

*) Ker sta oba gospoda po dvakrat govorila, mislimo, da je te pravde konec. Vred.